

1. **Поняття та загальна характеристика правового статусу господарських товариств в агропромисловому комплексі.**
2. **Правовий статус сільськогосподарських акціонерних товариств.**
3. **Правовий статус сільськогосподарських товариств з обмеженою відповідальністю.**
4. **Особливості припинення діяльності сільськогосподарських товариств.**

Поняття та загальна характеристика правового статусу господарських товариств в агропромисловому комплексі.

Правовий статус господарських товариств в агропромисловому комплексі визначається відповідними нормами ЦК і ГК України, а також Законом України «Про господарські товариства».

Згідно зі ст. 79 ГК України *господарськими товариствами* є підприємства або інші суб'єкти господарювання, створені юридичними особами та/або громадянами шляхом об'єднання їхнього майна і участі в підприємницькій діяльності товариства з метою одержання прибутку. У випадках, передбачених ГК України, господарське товариство може діяти у складі одного учасника.

До господарських товариств належать: акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, повні товариства, командитні товариства.

Засновниками і учасниками товариства можуть бути суб'єкти господарювання (господарські організації — юридичні особи, створені відповідно до ЦК України, державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до ГК України тощо), споживачі, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією, а також громадяни, громадські та інші організації, які виступають засновниками суб'єктів господарювання чи здійснюють щодо них організаційно-господарські повноваження на основі відносин власності.

Господарські товариства є юридичними особами. Вони можуть здійснювати будь-яку підприємницьку діяльність, якщо інше не передбачено законом.

Державна реєстрація сільськогосподарських товариств провадиться у виконавчому комітеті міської, районної у місті ради або в районній державній адміністрації за місцезнаходженням або місцем проживання засновника (засновників) даного товариства в порядку, встановленому Законом України «Про державну реєстрацію юридичних та фізичних осіб — підприємців».

Значну частину всіх сільськогосподарських підприємств становлять акціонерні товариства відкритого і закритого типів, а також товариства з обмеженою відповідальністю, які здебільшого були створені на основі реформованих державних та колективних сільськогосподарських підприємств.

Правовий статус сільськогосподарських акціонерних товариств. *Сільськогосподарські акціонерні товариства*

є господарськими товариствами, статутний капітал яких поділений на визначену кількість акцій однакової номінальної вартості. Товариства несуть відповідальність за зобов'язаннями тільки майном товариства, а акціонери несуть ризик збитків, пов'язаних із діяльністю товариств, в межах вартості належних їм акцій. Особливості правового статусу сільськогосподарських акціонерних товариств визначаються основним змістом їх діяльності з виробництва, переробки та реалізації сільськогосподарської продукції, виконання робіт і надання послуг.

Акціонерні товариства поділяються на відкриті та закриті. Акції відкритих товариств можуть розповсюджуватися як шляхом відкритої підписки, так і шляхом купівлі-продажу на біржі. Акціонери відкритого товариства можуть відчужувати належні їм акції без згоди інших акціонерів та товариства. У закритому акціонерному товаристві акції

розподіляються між засновниками або серед заздалегідь визначеного кола осіб і не можуть розповсюджуватися шляхом підписки або купівлі-продажу на біржі. Акціонери закритого товариства мають переважне право на придбання акцій, що продаються іншими акціонерами товариства.

Згідно зі ст. 81 ГК України засновники сільськогосподарських акціонерних товариств повинні зробити повідомлення про намір створити акціонерне товариство, здійснити підписку на акції, провести установчі збори і державну реєстрацію цього товариства. За ст. 24 Закону України «Про господарські товариства» загальна номінальна вартість випущених акцій повинна дорівнювати розміру статутного фонду акціонерного товариства, який не може бути меншим від суми, еквівалентної 1250 мінімальним заробітним платам, виходячи зі ставки мінімальної заробітної плати, що діє на момент створення акціонерного товариства.

Засновники сільськогосподарського акціонерного товариства укладають між собою договір, який визначає порядок здійснення ними спільної діяльності щодо створення товариства, відповідальність перед особами, що підписалися на акції, і третіми особами. У випадку, якщо у створенні товариства беруть участь громадяни, договір має бути посвідченим нотаріально.

Установчим документом сільськогосподарського акціонерного товариства є статут. Він, окрім загальних відомостей про господарське товариство (найменування і місцезнаходження товариства; предмет і цілі його діяльності; розмір і порядок утворення статутного та інших фондів; склад засновників та учасників; склад і компетенцію органів товариства та порядок прийняття ними рішень тощо), повинен містити відомості про види акцій, що випускаються, їх номінальну вартість, співвідношення акцій різних видів, кількість акцій, що купуються засновниками, наслідки невиконання зобов'язань по викупу акцій.

Сільськогосподарські акціонерні товариства мають певну специфіку. У літературі виокремлюють певні специфічні ознаки, властиві сільськогосподарським акціонерним товариствам.

- По-перше, це — правові властивості руху статутного капіталу. У господарстві може бути як збільшення статутного капіталу і, відповідно, внеску кожного засновника або учасника за систематичного розширеного відтворювання господарства, так і зменшення статутного капіталу і частки майнових внесків за наявності об'єктивних чинників зниження урожаїв і виходу продукції тваринництва та відсутності резервних фондів. До цих об'єктивних чинників належить нестабільність сільськогосподарського виробництва, коливання прибутковості підприємств, що викликає необхідність створення резервних фондів, які залежать від спеціалізації і природно-кліматичних умов кожного конкретного господарства.

- По-друге, у складі сільськогосподарських акціонерних товариств серед їх засновників є багато пенсіонерів, а у зв'язку з упровадженням нової техніки і технологій кількісний склад працівників зменшується, що зобов'язує товариство повертати засновникам і учасникам, що виходять із його складу, вартість їхніх внесків.

- По-третє, визначені законодавством критерії розмежування видів акціонерних товариств дають змогу дійти такого висновку: оскільки сільськогосподарські акціонерні товариства є об'єднанням фізичних осіб, які зайняті в трудовому процесі і утворюють прибуток, їх засновники більше зацікавлені у створенні моделі акціонерних товариств закритого типу, за якої не відбувається вилучення частини прибутку на користь сторонніх інвесторів.

- По-четверте, працівники сільськогосподарських акціонерних товариств мають подвійний правовий статус: з одного боку, вони — акціонери, з іншого — особи, трудові відносини яких із товариством засновані на трудовому договорі і регулюються трудовим законодавством¹.

Акціонери мають право брати участь в управлінні товариством згідно із законодавством і його статутом; одержувати інформацію про діяльність товариства; брати участь у розподілі прибутку товариства; одержувати частину прибутку товариства у вигляді дивідендів; одержувати частину вартості майна в разі його ліквідації, яка має бути пропорційною вартості акцій, що належать акціонеру; розпоряджатися акціями: продавати, передавати, відчужувати іншим способом у порядку, визначеному чинним законодавством і статутом товариства; заповідати акції; придбавати акції товариства додатково; вийти у встановленому порядку з товариства тощо.

Акціонери зобов'язані: додержуватись установчого документа товариства та виконувати рішення загальних зборів та інших органів його управління, виконувати

обов'язки, передбачені законодавством і засновницькими документами, не розголошувати комерційної таємниці та конфіденційної інформації про діяльність товариства.

Органами управління сільськогосподарського акціонерного товариства є: загальні збори акціонерів, наглядова (спостережна) рада, виконавчий орган, ревізійна комісія. Вищим органом товариства є загальні збори, в яких можуть брати участь усі акціонери, незалежно від кількості і класу акцій, власниками яких вони є. До виняткової компетенції загальних зборів належать головні питання діяльності товариства (ст. 159 ЦК України).

Відповідно до ст. 46 Закону України «Про господарські товариства» в акціонерному товаристві, яке налічує понад 50 акціонерів, створення ради (спостережної ради) є обов'язковим. Рада акціонерного товариства здійснює контроль за діяльністю його виконавчого органу та захист прав акціонерів. Виконавчим органом акціонерного товариства, який керує його поточною діяльністю, є правління або інший орган, передбачений статутом. Роботою правління керує голова правління.

Контроль за фінансово-господарською діяльністю правління акціонерного товариства здійснює ревізійна комісія, яка обирається загальними зборами акціонерів.

Правовий статус сільськогосподарських товариств з обмеженою відповідальністю. У сільському господарстві значну частину всіх сільськогосподарських підприємств становлять товариства з обмеженою відповідальністю.

Згідно зі ст. 140 ЦК України товариством з обмеженою відповідальністю є засноване одним або кількома особами товариство, статутний капітал якого поділений на частки, розмір яких встановлюється статутом. Учасники товариства з обмеженою відповідальністю не відповідають за його зобов'язаннями і несуть ризик збитків, пов'язаних із діяльністю товариства, у межах вартості своїх вкладів.

Максимальна кількість учасників товариства з обмеженою відповідальністю встановлюється законом. При перевищенні цієї кількості товариство з обмеженою відповідальністю підлягає перетворенню на акціонерне товариство протягом одного року, а за спливом цього строку — ліквідації у судовому порядку, якщо кількість його

учасників не зменшиться до встановленої межі (ст. 141 ЦК України).

Якщо товариство з обмеженою відповідальністю засновується кількома особами, ці особи в разі необхідності визначити взаємо-відносини між собою щодо створення товариства укладають до-говір у письмовій формі, який встановлює порядок заснування товариства, умови здійснення спільної діяльності щодо створення товариства, та інші умови.

Установчим документом товариства з обмеженою відповідальністю є статут. Статут товариства з обмеженою відповідальністю, крім загальних відомостей про товариство (найменування, мета і предмет діяльності тощо), має містити відомості про розмір статутного капіталу з визначенням частки кожного учасника; склад та компетенцію органів управління і порядок прийняття ними рішень; розмір і порядок формування резервного фонду; порядок передання (переходу) часток у статутному фонді. Особливості сільськогосподарського виробництва можуть бути додатково враховані у статуті товариства.

Статутний капітал товариства з обмеженою відповідальністю складається з вартості вкладів його учасників. Відповідно до статутного капіталу визначається мінімальний розмір майна товариства, який гарантує інтереси його кредиторів. Розмір статутного капіталу товариства не може бути меншим суми, еквівалентної 100 мінімальним заробітним платам, виходячи зі ставки мінімальної заробітної плати, чинної на момент створення товариства.

До моменту державної реєстрації товариства з обмеженою відповідальністю його учасники повинні сплатити не менш як 50% суми своїх вкладів. Частина статутного капіталу, що залишилася несплаченою, підлягає сплаті протягом першого року діяльності товариства. Якщо учасники протягом першого року діяльності товариства не сплатили повністю суму своїх вкладів, товариство повинно оголосити про зменшення свого статутного капіталу і зареєструвати відповідні зміни до статуту у встановленому порядку або прийняти рішення про ліквідацію товариства.

Вищим органом сільськогосподарського товариства з обмеженою відповідальністю є збори учасників. Збори створюють виконавчий орган товариства і ревізійну комісію. Виконавчий орган (колегіальний або одноособовий) товариства здійснює поточне керівництво його діяльністю. Ревізійна комісія здійснює контроль за діяльністю

виконавчого органу товариства.

Запитання для самоконтролю

1. Які види господарських товариств передбачені Господарським кодексом України?
2. Які види господарських товариств є найбільш поширеними в сільському господарстві?
3. Чим відрізняються персональні товариства від об'єднань капіталів?
4. Чи може бути створене господарське товариство однією особою?
5. Які характерні риси сільськогосподарського акціонерного товариства Ви знаєте?
6. У чому полягає відмінність відкритого акціонерного товариства від закритого акціонерного товариства?
7. Які риси є спільними для товариства з обмеженою відповідальністю і акціонерного товариства?
8. У чому специфіка правового статусу сільськогосподарсько-го товариства з обмеженою відповідальністю?
9. Якими є особливості правового статусу учасників сільсько-господарського товариства з обмеженою відповідальністю?
10. Що спільного та відмінного між товариством з обмеженою відповідальністю і закритим акціонерним товариством?